

УДК 378-057.87:009

*Олександр Дрогайцев, здобувач кафедри психології та педагогічних технологій
Криворізького державного педагогічного університету*

ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

У статті приділяється увага процесу формування інформаційної компетентності студентів вищих навчальних закладів у процесі навчання гуманітарних дисциплін.

Ключові слова: інформаційна компетентність, професіоналізм, гуманітарні дисципліни.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень і публікацій. Формування інформаційної компетентності студентів ВНЗ є на сучасному етапі найактуальнішою задачею системи вищої професійної освіти. Її вирішення безпосередньо пов'язане з потребами розвитку держави – економіки, соціальної сфери, державного самоврядування, а також з міжнародними процесами: наближенням української вищої освіти до європейської у рамках Болонського процесу, глобалізацією та інтернаціоналізацією світового простору [4].

Інформаційна компетентність включає такі елементи як мотивація, зацікавленість в отриманні нових знань, умінь та навичок у галузі інформації.

Під інформаційною компетентністю слід розуміти зміст та ступінь задоволення інформаційних потреб особистості; знання способів та закономірностей пошуку, обробки, передачі, обміну, збереження інформації в параметрах простору та часу, вміння використовувати їх в різних сферах своєї діяльності.

Більшість вчених розглядають інформаційну компетентність як складову частину професійних компетенцій. Основою, яка об'єднує дослідження щодо місця та ролі інформаційної компетентності у структурі професіоналізму майбутнього фахівця, є поняття “інформація”.

Виникнення інформації, еволюція її цінностей вимагає системного підходу при вивченні гуманітарних наук. Саме інформаційний підхід допомагає здійснити комплексний та системний аналіз при вивченні таких педагогічних категорій як “професіоналізм” та “інформаційна компетентність”. А компетентнісний підхід, з свого боку, максимально наближає до вивчення результатів педагогічної діяльності – формування

та розвитку конкурентоспроможних фахівців. Поєднання цих двох підходів у педагогіці може бути цікавим та перспективним.

Сучасний етап дослідження компетентності як наукової категорії щодо вищої освіти починається з 90-х років. Саме тоді з'являються перші роботи А.К. Маркової [5], в яких професійна компетентність стає предметом спеціального всебічного розгляду. З того часу в структурі професійної компетентності починають виділяти також її інформаційну складову. Аналіз психолого-педагогічної літератури показав, що багато авторів розглядають поняття “професійна компетентність” та “професіоналізм” як синоніми. Але при більш глибокому вивченні цих понять виявляються суттєві нюанси. Термін “професіоналізм”, наприклад, не знайшов сьогодні одностайного тлумачення в психолого-педагогічних дослідженнях.

А.К. Маркова під професіоналізмом розуміє “нормативні вимоги професії до особистості людини”. У автора професіоналізм – це сукупність, набір особистих характеристик людини, необхідних для успішного виконання праці. Таке поняття умовно називається “нормативний професіоналізм”.

На думку В.В. Гаврилюк та Г.Г. Сорокіна [1], професіоналізм означає “найвищу якість, глибоке оволодіння професією через якісне, професійне виконання компетенцій”.

Більшість досліджувачів феномена інформаційної компетентності вважають, що інформаційна компетентність є необхідною умовою становлення професіоналізму. Основою ж для формування інформаційної компетентності є формування окремих складових цього поняття. Поняття “інформаційна компетентність” трактується як складне індивідуально-психологічне утворення на основі інтеграції теоретичних знань, практичних умінь в галузі інноваційних технологій.

ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

І.А. Зімін [2] відносить інформаційну компетентність до професійної діяльності людини та відокремлює в її складі декілька взаємозв'язаних складових.

А.В. Хуторской [6] визначає інформаційні компетенції як навички діяльності по відношенню до інформації у навчальних предметах та в окремих галузях освіти.

М.В. Лебедева та О.Н. Шилова [3] визначають інформаційну компетентність як здатність індивіда вирішувати навчальні, професійні задачі з використанням інформаційних та комунікаційних технологій.

Таким чином, інформаційну компетентність треба розглядати в широкому аспекті, включаючи комунікативні (лінгвістичні, психологічні) сторони, які безпосередньо зв'язані з використанням сучасних інформаційних технологій. Без комунікативних навичок, які майбутній фахівець отримує під час навчання, неможливо ані керувати колективом, ані виконувати групові проекти, домінуючі в сучасній трудовій діяльності; без володіння іноземною мовою (у вік Інтернету) часто неможливо зібрати повну інформацію та скласти всебічне бачення об'єкту роботи.

На наш погляд, доцільно говорити про два основних етапи формування інформаційної компетентності фахівців у вищому навчальному закладі:

- 1) інформаційна компетентність як засіб допрофесійної підтримки діяльності фахівця;
- 2) інформаційна компетентність як компонент професійної діяльності спеціаліста.

За результатами аналізу щодо структури категорії "інформаційна компетентність", ми виділяємо наступні структурні елементи:

- мотиваційно-цільовий;
- аналітичний;
- організаційно-процесуальний;
- контрольно-оцінювальний;
- рефлексивно-прогностичний.

Ми вважаємо за доцільне звертати особливу увагу на підвищення мотиваційно-цільового компоненту інформаційної компетентності студентів у ВНЗ шляхом залучення їх до вирішення професійних задач за допомогою організованої самостійної діяльності.

Мотиваційно-цільовий компонент художньо-аналітичних умінь студентів ВНЗ допомагає виробленню установки на особистісно-ціннісне значення їх у професійній діяльності; сприяє усвідомленню студентом суспільної значущості та потреби в оволодінні професією вчителя й вимагає наявності професійно-ціннісних інтересів і настанов на подальшу діяльність. Цей компонент

націлює на потребу у самовдосконаленні і високій кваліфікації, спонукає студента на формування професійної позиції, допомагає усвідомленню педагогічних цінностей у формуванні гармонійно розвиненої особистості, забезпечує сприйняття й осмислення педагогічних технологій та інноваційних компонентів у професійній діяльності.

Інформаційна компетентність студента має допомагати йому бути в готовності до постійного інформаційного пошуку та можливостей обробляти результати пошуку за допомогою нових інформаційних технологій з метою придбання та поновлення знань, які необхідні в навчально-пізнавальній діяльності. Особливе значення належить при цьому не тільки об'єму та якості знань, але і рівню компетентностей, які мають забезпечити підготовку майбутніх фахівців до життя в сучасному суспільстві.

Аналітичний елемент інформаційної компетентності студентів ВНЗ передбачає розкриття змісту художньо-аналітичних умінь у процесі навчання гуманітарних дисциплін та розуміння того, що дані уміння мають міжпредметний характер, адже вони найбільшою мірою сприяють розвитку інтелектуальної сфери.

Перенесення знань з однієї галузі в іншу, застосування інтелектуальних умінь у нових ситуаціях, пошук нестандартних рішень, проблем – все це буде характеризувати високий рівень розвитку інтелектуальних здібностей і майстерності майбутніх фахівців.

Для розкриття структури художньо-аналітичних умінь студентів вищих навчальних закладів при вивченні гуманітарних дисциплін особливого значення набуває положення про те, що структура вмінь є своєрідним відображенням структури діяльності. Структура діяльності розглядається в працях психологів, педагогів П.Я. Гальперіна, В.П. Зінченка, Д.Б. Ельконіна, Т.А. Ільїної, Г.С. Костюка, О.М. Леонтьєва, А.В. Петровського, П.І. Підкосистого, С.Л. Рубінштейна, О.І. Щербакова. Психологічні дослідження стверджують, що особистість формується в діяльності, в її взаємодії з об'єктами пізнання, праці та спілкування, що впливають на розвиток індивіда.

Важливим напрямом формування художньо-аналітичного мислення майбутніх вчителів гуманітарного профілю є виховання логічного та критичного мислення, що дозволяє оцінку, самооцінку власної діяльності та її результати. У цьому плані майбутньому фахівцю необхідно засвоїти методологічні та оцінні знання, а також знання операцій логічного мислення через художньо-аналітичне мислення при вивченні

гуманітарних дисциплін, яке здійснюється в процесі розв'язання емоційно-образних завдань і включає в себе загальні для всіх форм мислення структурно-логічні засоби.

Висновки. Виходячи з викладеного матеріалу підсумовуємо: формування інформаційної компетентності студентів ВНЗ у процесі навчання гуманітарних дисциплін містить навички оперування прийомами інтелектуально-логічної діяльності, художню компетентність, здібність відрізнити художній твір від явища масової культури, визначити шляхи і засоби досягнення кінцевого результату своєї діяльності.

1. Гаврилюк В.В., Сорокин Г.Г. Компетентностный подход в профессиональном образовании //

Образование и общество. – 2006. – №3.

2. Зимняя И.А. Ключевые компетенции // Высшее образование сегодня. – 2003. – № 5.

3. Лебедева М.Б., Шилова О.Н. Что такое компетентность студентов педагогического университета и как её формировать // Информатика и образование. – 2004. – № 3.

4. Маркова А.К. Психология профессионализма. – М.: Знание, 1996.

5. Національна доктрина розвитку України у XXI столітті // Освіта України. – 2001. – № 29.

6. Хуторской А.В. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированной парадигмы образования // Народное образование. – 2003. – № 2.

Стаття надійшла до редакції 09.04.2009

УДК 377:339.138

Наталія Вачевська, викладач коледжу статистики, здобувач
Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова,
м. Київ

МАРКЕТИНГ В РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ

У статті висвітлено необхідність всебічного вивчення маркетингу у професійно-технічних навчальних закладах, що сприятиме формуванню у випускників відповідного рівня професійних компетенцій та становлення і розвитку професійної освіти в сучасних умовах ринкової економіки. Доводиться, що навчання промислового маркетингу є вимогою модернізації системи освіти, вивчення основ економіки, менеджменту, маркетингу, інформації, дисциплін, які мають відношення до формування професійної компетенції у майбутніх маркетологів.

Ключові слова: професійно-технічна освіта, маркетинг, виробництво.

Актуальність проблеми. Зростання ринку товарів, його масштабів відображає реальні зміни в економіці, пов'язані зі збільшенням обсягів промислових послуг і розвитком таких видів економічних відносин, як інформаційний ринок, інтелектуальної і промислової власності, ринок цінних паперів, інвестицій, ноу-хау, інжиніринг, які поряд з існуванням традиційного ринку, відносяться суто до промислового виробництва.

Маркетинг включає види людської діяльності в галузях паливно-енергетичній, хлібопекарській, швейній, будівельній, рекреаційній індустрії, машинобудуванні та інших напрямках сфер послуг – освіта, медицина, культура, спорт, політика, міжнародні відносини, торгівля і т.ін., де використовуються трудові ресурси, засоби

виробництва та предмети праці, які в сукупності створюють матеріальні блага для ринку споживача.

Аналіз останніх публікацій. Проблеми маркетингу та його вивчення у ВНЗ присвячено значну кількість робіт авторами: А. Афонін [1], Г. Андрущенко [2], А. Балабанова [3], М. Вачевський [4, 5, 6], С. Гаркавенко [7], В. Герасимчук [8], В. Мадзігон [9], А. Павленко [10] та ін. Більшість публікацій досліджують проблеми організації виробництва та збуту товарів та послуг, не вдаючись до підготовки маркетологів у сфері промислового маркетингу освіти та формування у них професійних компетенцій.

Метою статті є вивчення у закладах професійно-технічної освіти курсу маркетингу, що сприятиме виробленню у випускників професійно-